

Jeg bruger sjældne så store ord, men jeg er lidt i sjokken.
Jeg står i vand til fødderne, men hvis jeg går 100 meter længere hen,
kan jeg måske lige an en hvid garage derovre, så står jeg i vand her i teltet.
Hele vejen er derude langs de her sten, der stod der 15 røde fiskerhytter.
Jeg står og kiggede ind i et hus, hvor møblerne er svømmet rundt ind i stuen.
Altså ikke bare af hytterne væk, foran hytterne herinde i havnen, der låter både.
Det er altså ikke småting det her.
Den forhårede vandstand medførte hele 12 steder i landet vandstandsnioret,
der statistisk set opstår sjældnerer en gang på 100 år.
Da vandet indelig trækker sig tilbage efter stormfloden i forre i weekend,
klot ligger den enorme ødelæggelser på huset i byer og havnen.
Biler i inkørelser, der er noget fuldstændigt begravet i vand op til midten af råderne på
sommerhuset.
Jeg er egentlig sluppet heldigt, kan man sige, fordi jeg ikke har noget vand indenfor,
men det er klart alt, hvad man har i kælderen, det er færdigt.
Og mandag efter stormen, næsten som kallet,
fremlægger regeringens ny og længeventede klimatilpassningsplan.
Vi er nødt til at forberede Danmark på mere voldsomt vær,
som følger af højere vandstande og også på kraftigere stormfloder,
og det gælder om det i Øst eller Vest.
Men spørgsmålet rejser sig hurtigt om planen overhovedet er tilstrækkelig
og forholder sig til det helt grundlæggende problem.
At huset, bygninger og hele bydelelig ligger helt tæt på vandet.
Bør vi lige frem og lovgive om, hvor vi skal lavere med at bygge og bo?
For det, der i dag er en 100-års bekivenhed.
Vi skal oftere og oftere.
Vandet vildstige, æde af kysterne, lægge huset under vand,
og oversvømme byer igen og igen.
Så hvad gør vi?
Det er Dagens Genstart.
Mit navn er Anna Ingrish.
Nu er det så fredag eftermiddag.
Prøv lige at kigge på det vand, som vi står i her.
Har du nogen sinne oplevet noget?
Du følger jo med på TV, der store dele af Danmark ligger under vand.
Når du ser sådan nogle billeder fra landets kyst og væk,
går så gennem hovedet på dig.
Det er jo folks egendom og drømme og liv gennem mange år,
som ryger på et par dage.
Det er rigtig alvorligt.
Det synes jeg også, at de der billeder,
man kan se med store oversvømmelser helt op til husetage
og både, der ligger vildtet rundt og byggerier i havne,
som ligger knust og hulter til bul.

Altså, det er dramatiske billeder.

På det overordnede plan, så tænker jeg,
ja, men altså, det har vi jo forudset i årtier,
at det her ville ske.

Så nu er vi her.

Henrik Vejrer, som har været med i dag,
er professor i Landskeforvælkning på Københavns Unacitet,
hvor han arbejder med, hvordan vi best planlægger landskabet til fremtiden.

Og en stor del af vores landskeforvælkning foregår i kysttogen.

Så det er sådan set fuldt med i hele min professionel karriere.

Hvad sker der langs kysterne?

Hvordan behandler vi kysterne?

Hvordan kommer klimaforandringerne til at påvirke vores kyster
og også de store vandløb og andre steder?

Så er sådan noget som en stormflode.

Er noget, du sådan set til daglig, tænker ret meget over?

Ja, jeg tænker ofte på,

hvornår den næste store begivenhed kommer til at ske.

Og billederne fra stormfloden i forre i weekend gør der også et stort indtryk på ham?

Ja, vi har fået set nogle billeder af en af mine meget gode venner,

som jeg har kendt mange år,

og han og han skolen har købt drømmehuset,

hvor de skulle nyde deres otium i et sommerhusområde nede ved Præstø.

Og den drøm er skyldet væk på et par dage,

der har sket en stor oversømmelse af det her sommerhusområde,

og deres hus, der ligger helt ud til havet,

der er en stor del af deres grund simpelthen skyldet væk med havet.

Det her er en gade op i Præstø i by,

langt væk fra Præstø i fjorden,

altså vi er omkring 700 meter væk fra fjorden,

men to begge å er cirka 100 meter nede af vejen her.

Jeg står i vant til fødderne.

Øst fra Præstø i sommerhusområdet Rone Klindt

kæmper boligagerne en fuldstændig forgæveskamp mod vandmasserne.

Ja, vi har været sikker af det mod vandet.

Det stiger ret kraftigt.

Det ligger helt ud til vandet,

og det kommer hastigt.

Så vi er sandsække for indgange vinduer,

hvor det kunne trænge ind.

Diede, der skal holde vandet ud, bræster,

og det samme gør sluseporten til havnen i Præstø.

Det er jo ikke rent vand, der bare skylder ind fra havet.

Det er jo en mud og sove med affald og slam fra havet,

og brænde stærke og en stor periavinding.
Altså alt er jo simpelthen raseret.
Præstø er langt fra den eneste by,
hvor det beskidte mud og vand trænger ind.
I Haderslev, Hessnes, Forborg, Asens og Føjenshav på Alts
stiger vandstanden med mere end to meter.
Historisk voldstændig stormfløde, som man oplevede,
hvor vandstanden stiger til over to meter mange steder,
og det hele var komponeret også af store bølger,
og store bølger til tre meter på de kander,
omkring 4-5 meter høj bølger herude.
Højes når det i åben rå.
Vår luftalammen serener vækker beboerne midt om natten.
Vi vælger en evokering, fordi vandet kommer altså kraftigere,
end vi lige så den havde tænkt til at komme.
Lørte morgen, da blæsten har lagt sig, er havne, gader, grunde og huset
fuldstændig forandret, eller helt forsvundet.
Som havnefoden sagde, at han troede ikke helt på, de holdt til i dag.
Ved nogen af sommerhusene i runeklint, når vandet stadig helt til tagren,
og man kan sejle fra dør til dør i kajakken.
Der bliver en af de små grusveje, altså lige pludselig til en vandveje,
jeg vader simpelthen ud i vandet her.
Alt samme scenarier, som eksperter har advaret mod, i overvis.
Vi har jo vist, at det her ville komme.
Vi har vist, at temperaturen stiger,
og vi ville få mere nedbør, vi ville få mere vind,
vi ville få hybligere stormflåder.
Vi er midt i det, vi har gået at forudsætte i år 10.
Vi kalder det jo ellers en hunderårsbegivenhed,
det er sådan set en rimelig gængsamtale af,
også denne her situation, vi lige har været vidende til.
Men hvornår skal vi så realistisk forvente,
at det her, som lige er sket, kommer igen?
Nu er jeg ikke klimastatistiker overhovedet,
men det som tidligere var hunderårshenneser,
det måske 10 årshenneser i fremtid,
men der tidligere var 1.000 årshenneser, det er hunderårshenneser.
Men vi kan ikke bruge de der tidsangivelser længere,
vi lever i en usikker tid, hvor vi kigger ud i en meget usikker fremtid.
Mandag, efter weekendens voldsomvære,
kommer regeringens klimatilpassningsplan,
nærmest som sent fra himne.
Vi kan jo ikke gradere os mod hunderårshenneser,
og sige, det var aldrig sket,

men vi kan gradere os, så lad os se,
vi står bedst mulig rustet og beskytter vores land,
de vil bruge 1,3 milliarder kroner på,
at sikre køster, byer, brugelige og infrastruktur,
der er troet af forhåret venstænde.

Vi har glædet os til, at der kommer en udmeldelse fra Ministeren,
og her i dag kommer der nogle ret klare malinger om,
at vi skal videre med nogle af de planer, der ligger.

Men største delen af pengene, 1,1 milliarder,
skal gå til sandfodring på Vestkysten,
og altså ikke de områder, hvor stormfloden raserede.

Det er ikke nok at kigge på vesterhederne,
de skal også kigge på andre steder her.

Det er ikke den eneste kritikplanen møder.

Jeg synes faktisk, det er røstende,

og det jo selvfølgelig virker mere røstende,
når man lige har oplevet, hvad der skete i sidste uge.

Experter undrer så over, at der ikke står et eneste ord om,
hvor vigtigt vi overhovedet skal have lov til at bygge så tæt på havet,
som vi gør i dag.

Man bare siger, det må grunderne og kunderne finde ud af.

Det undrer også Henrik Vejre.

Jeg har had en forventning om,

at man ville på en eller anden måde begynde

at tage stilling til, hvor det er, vi bygger,

og hvordan vi bygger, og regler for byggeri.

Jeg må også indå, at jeg har erfaring nok til at vide,

at man holder så meget tilbage til at tage de der helt afgørende diskussioner
om, hvor skal den danske bebyggelse ligge på langsiget?

Altså det tænker 25, 50, 55 år fremtid.

Og når du siger, hvor skal den danske bebyggelse ligge,
så mener du sådan set, at flytte danske byer?

Ja.

Hvorfor?

Det er fordi, at vi lever i den her meget usikre fremtid,

og vores byer og infrastruktur repræsenterer de allerstørste investeringer, vi laver.

Vores boligbyggeri, og værdsbyggeri, og veje, og jernbaner,

det er jo rivende, dyrt, det kæmpe store investeringer.

Så vi gør selv den tjeneste,

i serie over for vores børn og børnebørn,

og lægter nogle steder,

hvor de ikke hele tiden er i far for at blive oversvømmet i fremtiden.

Det er folks liv, og ejendom, og drømme, og fremtid, og mindre,

som er på spil her.

[Transcript] Genstart / Danmark under vand

Det er jo ikke ingeniør kunst, det her, det er jo psykologi.
Fortal lidt mere om det, når du siger, det er psykologi.
Vi er jo et dejtet land med over 7.000 kilometer kystlinje.
Og de fleste dansker, de har jo en anden relation til kysten.
Det er noget, vi gerne vil være i nærheden af, når vi håller færre om.
Rigtig mange vil også gerne være i nærheden af kysten, når vi bor.
Men det er ikke uden risiko.
Når man udlever den der drøm om at bo ved havet med havudsigt,
er man så der er enormt hårdt at få at vide.
Men det kan ikke lade sig gøre i fremtiden.
Vi bliver simpelthen nødt til at rykke os længere i en eller anden.
De fleste af vores gamle købsteder ligger jo tæt på havet,
fordi det har været drevet af handel,
og tidligere var det jo havet, der forbandt os.
Der var landtransport jo enormt besværligt,
så det var nemt at komme fra sted til sted over havet.
Sådan masser af vores byer ligger jo ved havet.
Men det skal jo også sige sig, at de gamle byer,
altså vores midler eller byer,
de ligger jo sådan en lille smule højde terrænet,
fordi der var også højvand dengang,
og stormflåret dengang.
Men hvis I tager sådan en by som vejlæg,
man kører ned i den der dybe dybe dal,
og så ligger byen ned i dalbunden.
Men selv ved den gamle midler eller by,
den ligger faktisk lidt hevet, altså kirken,
og torget og rådhus, det ligger på en lille bakke.
Og det kan man sige med mange andre danske midler eller byer,
at de ligger faktisk rigtig godt.
Så hvornår begynder man for alvor at bygge på den måde,
vi stadig gør i dag altså helt tæt på kysterne,
og lidt lavere i terrænet?
Det begynder med byernes udvidelse under industrialiseringen,
og i slutningen af 1800-tallet.
Der begynder de trafikale forhold forbedres.
Vi får industrialisering af byerne vokser,
ud fra midler eller bykærlerne.
Det her er jo i lykkepærtiden,
og det er jo en tid, hvor vi med landmåler stokke,
og kryftning, og pumpe, og dinning, og demning,
og betvinger naturen.
Så der er jo ikke noget mærkeligt i at bare bygge,
hvor man har lyst til, og hvor man synes,

det er fedt at bruge og have værven.

Du har Holste Bro som et eksempel på,
hvor lidt man faktisk respekterer vandet,
hvis man kan sige det sådan.

Hvad er det, man har gjort der?

Holste Bro ligger ved Storten, et af de her
de store vestyriske vandløb.

Ja, det er jo Storten, der løber lige herude ved siden af mig,
eller som jeg mere eller mindre står i.

Den lever i højkredet op til sit navn,
som i sin natur går over sin bredere med regelmæssige melmer.

Og hvis man skulle være et hyvel,
så er det faktisk en cykelstig, jeg står på i øjeblikket,
som bliver helt væk lidt længere herhenne.

Og Storten løber lige ned gennem Holste Bro's centrum.

Det er jo sådan meget karakteristisk,
for denne her undertvingelse af naturen,
er, at man i Holste Bro bygger et kæmpe hus henover åren,
lige med i byen.

Hvad mener du med henover åren?

Ja, men der ligger simpelthen et af hver,
og så kultursent og kompleks henover åren.

Er det jo også en misforståelse,
at vi på en eller anden måde arkitektonisk
kan samfyldre os med naturen?

Altså, vi kan have sådan en smuk glas gangbro,
som vi kan bo og spise frokosti,
og kigger ned på åren, som holder sig indenfor de her linjer,
og den elsker også, og vi elsker den.

Ja.

Vi har den der betragende lidt afstandtagende.

Naturen må gerne være en pænkulisse.

Du ser på sådan nogle logoer for naturorganisationer
og for grøn initiativet,

altså de er altid altså snød med blot og grøn,
der det bliver, altså der er måske lidt gul i,
og nogle blomster og det der.

Og det repræsenterer naturen,
og vi kalder jo selv den grønne omstilling.

Grøn er jo ikke kun grøn.

Den er også død og ødelæggelse og grå og brun,
og lilla og sort,
og med mor og drab og blod.

Dispositionsplanen omfattes ca. 20 km lang køstområde.

[Transcript] Genstart / Danmark under vand

Som et af de mest klassiske eksempler på,
at man på mange måder glæmmer havets uteregninglige kræfter,
står Køge Bugspanen fra 1960'erne.
Området bliver familie de kommende år,
lad den største bygplads.
Et enormt projekt,
hvor nye STO-stationer fra Avedøa i videre år,
til Jerse i Solrød,
skal fungere som centrum for nye byer langs kysten.
Udvalget mener, at der vil en fuld udbygning i 1940,
med ca. 50.000 boliger,
med 150.000 indbygger.
En lang række idealby,
gjør med jernbanen og motorvej,
bycenter og tættag på bygelses,
vilder på bygelses.
De blev lagt, som perler på en snor,
i sin meget, meget rigid mønster i virkeligheden.
Men man glemte sig at tage hensyn til nogle steder,
langs Køge Bug, der er ret lavt,
og nogle steder, der er ret oversømmelsesrudet.
Og så fik man altså lagt,
i serien af de her byerne med græve,
delvis på meget, meget lavt terren.
Fortæl lige, hvad der sker,
med græve under specifikke væromstændigheder.
Standart-situationen, som virkelig går galt,
det er en storm fra Øst, som vi lige har set,
hvor der bliver presset rigtig meget vand i Køge Bugts.
Vandstand stiger og stiger ude fra havet.
Skaderne efter uværet er voldsomme,
her græves gymnasium,
og på Rødhuset bryder computersystemet i Kælderen sammen under vandet,
meget af personalet er sendt hjem til på mandag.
Og så har du sådan nogle vandløb,
der skal ud i havet.
Og de kan komme ud i havet, når havet står højt.
Så er det der færsvand, der løber i et vandløb,
det ophåber sig,
og så går hun over sin bredere,
og oversvømmer byen.
I 2007 blev flere områder i græve,
desideret oversvømmet,
i en grej, så folk kunne sejle rundt i gaderne.

Så er vi der, hvor man, med dit blik,
sådan set burde overveje,
et flyttegræve.
Det kan godt være, at det lyder meget kontroversielt,
men for nogle år siden,
det var jo workshop som fremtidens københavn,
og der var opgaven i at tænke,
5-15 år fremtidens.
Og så tiludvider vi os at tænke,
hvis fremtiden indebærer
store oversvømmelsesproblemer
langs købe på.
Hvad er det rigtig så at gøre?
Det er jo stille og roligt,
at flytte byerne længere ind i landet,
på lidt højere terrain.
Og det er jo noget med at sige,
300 meter fra havet i de næste 25 år,
der investerer vi ikke mere.
Man kan godt blive boende,
men kredvist, så laver vi de nye investeringer
i boligere om bagved byerne,
altså på lidt højere terrain.
Græve er jo bekendt med deres udfordringer
på det her område,
og de har valgt den løsning
på vandproblemet,
som du kalder ingenørvejen.
Hvad indebærer ingenørvejen?
Det indebærer, at vi,
med sådan kendt teknologi,
altså chlorkering,
pumpning,
overløbsbasiner,
betongmuer,
og altså nogle tekniske installationer
og prøve at løse problemerne.
Men jeg skal jo også sige,
at jeg kan jo godt forstå,
at man vælger ingenørløsningerne,
f.eks. efter skybrudet i København i 2011,
hvor hele det inder bygget sted under vandlægget,
og vi havde en enorme forsikringserstatninger.
Jeg kan jo godt forstå,

at Københavns Kommune skynder sig ud og laver superkloraker og så videre. Så det er ikke fordi, jeg taler imod ingenørløsninger, steder, hvor der bor og mange mennesker, og der er kritisk infrastruktur. Der er bare også alternativer, som vi bliver nødt til at se ind i. Hvad er det så for nogle alternativer? Det er sådan det, vi med en samle vedtegnelse kalder naturbaserede løsninger, hvor man arbejder med vandet i stedet for at arbejde mod vandet hele overordnet set. Kan du komme et eksempel på sådan en naturløsning? Jeg havde senere arbejdet en hel del i gudenåren, og hele gudenårens oplænd i samarbejdet med de syv gudenåre kommuner. De har jo et kæmpe vandløb, som hybjer og hybjer går over sin bredere og overswimmer omgivelserne. Standartankegang, det vil jo være, så graver vi ordentligt dyber, eller forer oprædterne med betong eller bygger dier og pumpeanlæg og så videre. Det er ingenørvejen. Den naturbaserede vej er at sige, gudenåren går over sin bredere og det skal den have lov til. Og indemm, så kommer der rigtig, rigtig meget vand. Det vand skal der være plads til. Så det er sådan en aksept af, at vi kan ikke lave alle de aktiviteter, langs gudenåren, som vi har kunnet hit til. Og vi skal vinde os til at lavere med at lægge byer og sommerhuse og andre strukturer, som ikke kan tåle at blive overswemmet tæt på åren.

Hvornår bliver den
det er naturløsningen
mere kontroversiæld.
Når vi taler naturbaserede løsninger
langs kysten, så innebærer det jo,
at havet skal kun trænge
ind over land i periode.
Men den kommer jo til at gå ud
over steder for folk i dag.
Ja, for jeg har lyst til at sige,
når du riser det op på den måde,
så er der jo steder, hvor det nemre
kan lade sig gøre,
men der er jo også en by, der hedder
Esbjerg. Der er jo også en masse
bebyggelsør ned på den,
nu ikke så nyrenoveret Oldborghavn,
men er lige vel, hvor man i løbet af det sidste
og 10 virkelig har prioriterede
at få bebyggelsør, liv og
kulturcentre ned på havnen,
der er steder i Overhus,
Vejlige, men jeg kan jo nærmest
nævne samtlige danske byer,
der hvor langt hovedparten af
danskerne faktisk bor.
Ja, og jeg er sikker på, at en langt
række kommuner sidder og kigger på de her
lækre lejlighedskomplekser,
de har bygget igennem de sidste 20 år
og tænker nu,
lægger de i virkelig en æg for lavt,
og skal vi ud og stormflås sikre dem yderligere.
Der arbejder vi ikke med naturbaserede
løsninger, det er jo kæmpe store
investeringer, vi skal beskytte
nu og her.
De nye havneprojektere,
der hvert år skyder op i de danske byer,
viser, at vi stadig
er glade for at bygge så tæt på
havet som muligt.
Der bliver lavet
projekter, som jeg har svært ved at se

for luften i.

Det mest illustrerende eksempel,
det er jo måske Linnette Holmen.

Det skal skaffe boliger til 35.000
mennesker og omfatter bygninger
af en kunstig ø, metrobaner
og en ringvej.

Det er jo et kødsikringsprojekt,
klimasikringsprojekt,

men jeg finder det partoksalt,
at man bygger en helt bydel

helt ude i havet

i en tid, hvor vi levede,

men så står usikkeret ved, at vi
faktisk ikke aner, hvad fremtiden bringer.

Så det, du siger, det er,

at vi sådan set altid,

stadig den dag i dag, bygplanlægger

og bygger

med tanker om, at der kommer

oversvømmelser, men hele tiden

med nogle scenarier, inden for det,

vi allerede har set, og det vi allerede kender til,
men vi aner ikke, hvad der kommer til at ske.

Nej, hen over

her til morges, så mødger jeg en kollega, som bor

nede i Solråd, og så falds snakken

selvfølgelig på alt det, at med stormflådet, meget vand

der kom, und kunne sige, at

alt det, der man har kødsikret,

og stormflåd sikret nede i Solråd, det er

væk. Det er sådan så i

nordlig del af Solråd i kommunen,

der har vi kødsikringsanlæg, hvor vi har

en naturlig klid, og der er blevet

et rigtig meget af den her klid.

Og det er jo et tegn på, at politikere

og planlægger ingenører simpelthen dimensionerer

alt, alt, alt for optimistisk.

Og realistisk er det, at der bliver

taget de her beslutninger, et stop

for bebyggelse langs kysterne, måske

flyttet nogle sommer, husområder helt

væk, laver de der alligevel

jo ret markant omlægninger.
Nu prøver jeg altid at forholde mig
foresvis optimistisk til fremtiden.
Jeg tror også, at der kommer
til at ske noget, men jeg ved også godt,
at der er rigtig, rigtig mange
følelse af det her, og der er rigtig, rigtig
mange sådan kortsigtede
markedsinteresse af det her.
Og hvad er alt samme tid, så hvis det
ikke kommer så nemt?
Hvad skal vi så forestille os?
Ja, men så skal vi forestille os en fremtid, hvor
vi igen og igen må stå med de her
stormflåder og folk, der mister deres
egendom.
Vi må se øjnene, at
investeringerne i kystsekringen
kan komme til at løbe helt fra os.
Så fremtidens drømmehus, det er
tørt og godt og let ind i landet.
Ja, man kan også udskrive
nogle arkitektkonkurrencer
om hvad er fremtidens sommehusområde?
Altså, skal de der huset stå på
pæle, skal de kunne flyde?
Lad os prøve at tage den optimistiske
hat på, og se, hvordan kan vi
indrømme fremtiden med det her vand
istedet for at hele tiden kæmpe mod
det der vand?
For det kommer vandet.
Det kommer.
Tak fordi du var med.
Det var en forløjelse.
Bagedagens genstart, Storgruibark Jensen,
Charlotte Koval, Sophie Toll
og Marie Killebeck.
Mit navn er Anna Ingrish.
WTF?